

Putujući cirkus Ministarstvo pravde

U predlogu nove mreže sudova gotovo se ništa nije promenilo, što govori da će i dalje nekima pravda biti dostupnija nego drugima i da će i dalje “na snazi” biti goleme svote koje se troše na putovanja, dnevnice, benzin, odvojeni život sudija, ali i građana

O d polovine novembra prošle godine kad je radna grupa pri Ministarstvu pravde završila svoj prijedlog nove mreže sudova u Srbiji – te katastrofalne točke u reformi pravosuđa pokrenute 2010. godine – do danas, kad je zvanični prijedlog Vlade Srbije u proceduri pred Skupštinom Srbije, praktično nije bilo javne rasprave. Tek jedan okrugli stol je održan 18. marta u Medija centru, općenito o reformi i budućnosti, ali na njemu se nije pojavio nitko od nadležnih iz Ministarstva; članovi radne grupe, pak, kažu, da aktualni prijedlog nije slijedio sve ono što su oni, stručni ljudi, predložili.

Riječ je o “najpolitičnijem” od svih pravosudnih zakona koji su u ovom trenutku u skupštinskoj proceduri, u kojoj po tko zna koji put u posljednje tri godine mijenjamo sistemske zakone koji su, po svojoj prirodi, regulativa o kojoj ovisi zaštita ljudskih prava svakog građanina ove države ponaosob, ma kako to političari – neozbiljni u svim reformističkim pokušajima u koje se zaklinju – tumačili.

Citiramo poodavno objavljen tekst Centra za istraživačko novinarstvo NUNS-a: “U ogromnom šumskom gazdinstvu ‘Golija’ kod Ivanjice, Vladan Delčević, čuvar šume, dva-tri puta mesečno uhvati šumokradice na delu, zbog čega kasnije svedoči u sudskom postupku. Ako se ne pojavi, kaže pravnik ‘Golije’ Rodoljub Čojbašić, kazna je 50.000 dinara. To su dve Vladanove plate. Dok je sud bio u Ivanjici, suđenja jesu ometala Vladanov rad u šumi, koji je morao da nadoknađuje, ali je bar uprava gazdinstva bila na par stotina metara od zgrade suda, pa su se nekako organizovali. Zgrada u koji Vladan sada ide je – u Požegi, preko četrdeset kilometara od Ivanjice. A oni iz mesta oko Ivanjice, od kojih su neka udaljena i po dodatnih

trideset kilometara, moraju da putuju svojim kolima jer autobusnog saobraćaja jednostavno nema.”

NAČELA, PRINCIPI, KRITERIJUMI

Ako u parlamentu prođe prijedlog novog zakona o mreži sudova, bar će zaposleni u “Goliji” odahnuti, jer im se vraća sud u Ivanjici.

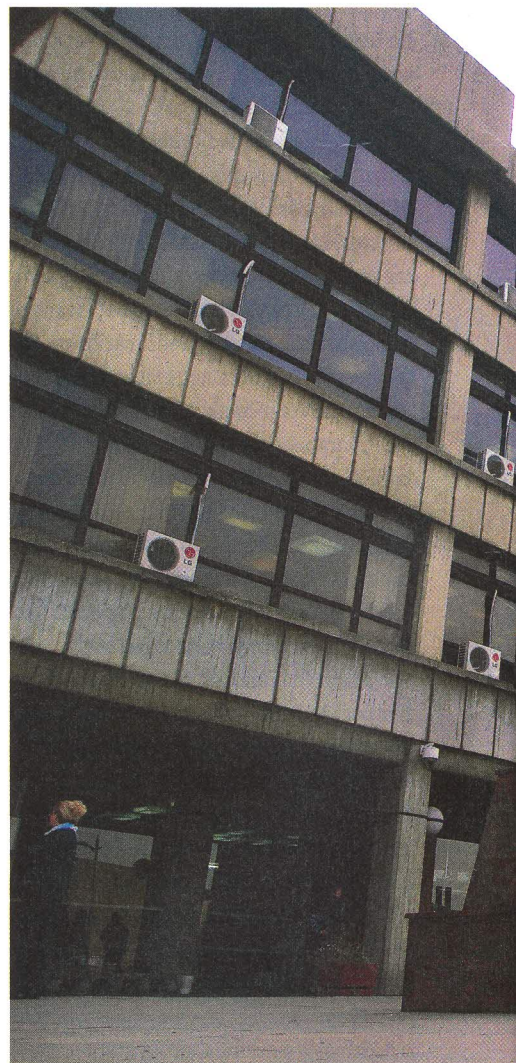
Po dosadašnjoj organizaciji, u Srbiji su od 2010. godine postojala 34 osnovna suda i 102 sudske jedinice. Svi dosad prikupljeni podaci – jer temeljite analize nema ni dan-danas – kažu da je sve bilo postavljeno posve neracionalno, da je građanima – umjesto da bude suprotno – bio otežan pristup pravdi, da su i suci i svjedoci i advokati, kao i građani bili prisiljeni putovati ponekad i više sati do suda da bi došli do svoje “pravice”, pa tko zna koliko puta, s obzirom na to kod nas sigurno važi ona da je pravda spora, ali i ona da je često nedostižna.

Prijedlog radne grupe, čija je predsjednica bila Vida Petrović-Škero, bio je da u Srbiji budu 73 osnovna suda i 14 sudskih jedinica: po prijedlogu kojega je uputilo Ministarstvo pravde i amenovala Vlada Srbije, trebalo bi postojati 67 osnovnih sudova (ostali, viši, apelacioni, prekršajni, privredni i Upravni ostaju u istom broju kao i dosad), pri čemu su ostali mnogi dosadašnji problemi.

Na primjer, kako lako stići do suda u Vršcu od Bele Crkve, od Varvarina do suda u Kruševcu, od Crne Trave do Leskovca, od Tutina do Novog Pazara po onakvim putevima i vremenskim ograničenjima, od Bajine Bašte preko Tare plaine do suda u Užicu...

Vida Petrović-Škero, inače sutkinja Vrhovnog kasacionog suda, nedavno je opisala s čime su se suočili članovi radne grupe za novu mrežu sudova: trebalo je

najprije ustanoviti kriterije, opća načela i principe po kojima će se određivati gdje suda treba biti, a gdje ne. Tu su se iskristalizirali, nakon mukotrpnog prikupljanja podataka i analiza, na primjer: da li na području nekog suda ima dovoljno predmeta, da li postoji minimum od sedam sudaca u sudu (jer, suci ne rade samo u “svojim” predmetima, već i u vijećima”, kakvi su putevi, klima, nacionalno i ekonomsko okruženje između postojećih sudova

GDE ĆE BITI SUD, A GDE NE: Palata pravde u Beogradu

i njihovih sudskih jedinica, kolika je površina koju "pokrivaju", broj naseljenih mjesta, kakvi su pravno-politički razlozi, pa i historijski za postojanje nekog suda, kakvi su smještajni kapaciteti u nekoj sredini u koju putuju suci, tužioci, svjedoci, porotnici, stranke... Sve to je urodilo prijedlogom koji, međutim, nije išao pred Venečijansku komisiju, jer je uređenje mreže sudova – za razliku od statusa sudaca i tužilaca i pravosudnih zakona – ipak unutarnje nacionalno pitanje, koje zavisi od svega navedenoga u svakoj zemlji.

UKIDANJE ELITE

Kad je ukinut sud u Rumi, na primjer, iznosi Vida Petrović-Škero, to je vrlo brzo izmijenilo i demografsku strukturu, jer su se najprije iz Rume u potom nadležnu Sremsku Mitrovicu preselili advokati, a potom i suci i tužioci – tko god je mogao – kako bi uštedjeli vlastito vrijeme na putovanja.

Upravo na to upozorava i predsjednik općine Sopot Živorad Milosavljević. Sopotski sud je, kaže on s ponosom, prvi sud formiran 1827. godine u Beogradu, ukazom Kneza Miloša i postojao je sve do (kao najprije Sreski od 1945, te Opštinski od 1960. godine) posljednje

reformе, kad 2009. godine postaje tek sudska jedinica, kojoj je pripojeno i Barajevo.

Ako se po najnovijem

prijedlogu ukine čak i sudska jedinica u Sopotu – a u ovom trenutku njoj pripada pet sudaca (samo jedan iz ranijeg "sastava" nije reizabran) – prema računici predsjednika općine Milosavljevića, stanovnici Sopota po pravdu će morati ići i više od 40 kilometara u Mladenovac, a stanovnici Barajeva, i dalje, do novoformiranog Trećeg osnovnog suda u Beogradu (dosad su postojala dva osnovna suda u glavnom gradu), koji obuhvaća općine Voždovac, Rakovicu, Grocku, Čukaricu i Barajevo.

Milosavljević u razgovoru za "Vreme" iznosi i konkretne podatke o broju predmeta, ističući previd radne grupe koja je u svojoj procjeni u obzir uzela samo brojke iz sudske jedinice Sopot, zanemarujući predmete koji se odnose na Barajevo – bilo ih je 20.462, s time da je riječ o 483 kvadratnih kilometara koje taj sud (sudska jedinica) pokriva, na kojima živi oko 50.000 stanovnika, uz još 12 hiljada vikendica. S druge strane, sudovi ostaju u Lazarevcu (20.457 predmeta), Obrenovcu (24.280 predmeta) i Mladenovcu (36.850 predmeta).

I Milosavljević, kao i Vida Petrović-Škero, upozorava – mimo historijskih razloga – da "otimanje" sudova iz manjih mjesta prijeti i urušavanjem tih sredina, jer su i suci i tužioci i advokati uvijek bili elita i vodili društvo naprijed. On se – a nevjerovatno

je da je neprekidno na čelu općine od 1989. godine, od čega niz godina kao predvodnik nezavisnih lista – potrudio sa svojim koalicijskim partnerima da posve renovira zgradu suda i da se nađu stanovi za suce koji žele raditi u Sopotu, samo ako centralne vlasti taj sud posve ne ukinu, pa makar ga prozivali za državnu korupciju zbog toga; a svi ćemo se sjetiti sretnijih vremena kad se i stanovima privlačilo stručnjake, buduće elite u malim sredinama.

BACANJE MILIONA

Sopot je tek jedan primjer; što reći o još drastičnijem slučaju poput Novog Pazara i Tutina, u kojem – po lošim cestama i još gorim vremenskim uvjetima – stranke, advokati i suci (i porotnici) trebaju prevaliti i više od 40 kilometara da bi se "ukazali" pred novopazarskim sudom, ili oni koji putuju od Trgovišta do Vranja više od 50 kilometara po neku svoju pravdu?

U prijedlogu nove mreže sudova u tim se slučajevima baš ništa nije promijenilo, što govori da će i dalje nekima pravda biti dostupnija nego drugima i da će i dalje "na snazi" biti goleme svote koje se troše na putovanja, dnevnice, benzin, odvojeni život sudaca, ali i stranaka od kojih mnoge nemaju ni teorijsku šansu da na neko suđenje ili ročište dođu u zakazano vrijeme, jer ne postoji javni prijevoz od njihovog mjesta do sjedišta suda. S time, dakako, da naše obespareno pravosuđe naknađuje – ako stranke uopće netko za troškove i pita – tek cijenu autobuse ili željezničke karte, a nikako troškove prijevoza automobilom.

Tu našu stvarnost Vida Petrović-Škero odavno je nazvala "putujućim cirkusom Montija Pajtona", koji je milijarde koštao ovu zemlju i njene poreske obveznike. Kad se tome dodaju i silni prazni četvorni metri napuštenih sudova (samo Sopot ima površinu od 400 kvadrata uređenog sudskog prostora), pri čemu ne treba zanemariti troškove čuvanja neiskorištenih zgrada, jasno je da će i nova mreža sudova biti tek gutač novca kojega kao društvo i država nemamo i da će pravda – ma koliko nadležni sebe predstavljali kao ispravljače prethodnih nepravdi i čuda – i dalje biti jednima blizu, a većini drugih jako daleko.

Foto: M. Milenković